

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs I. Vtrum Deus sit infinitus. art. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

*Deus solus
est bonus per
essentiam.*

imperfectam complectitur. Si loquamur de bonitate perfecta, tunc clarum est, solum Deum esse bonum per essentiam: quoniam in eo solo existentia, atque alia attributa realia ipsi debita, sunt formaliter sua essentia, in creaturis vero existentia & alia attributa distinguuntur formaliter ab essentia, quo fit, ut nulla res creata sit integrè & perfectè bona per solam suam essentiam. Si vero loquamur de bonitate, ut perfectam & imperfectam comprehendit, est maior difficultas: quoniam cum essentia rei create præcisè considerata ab existentia & à cæteris attributis accidentalibus ipsius sit ens quoddam: bonum vero sit passio entis, fit, ut res creata bona sit per essentiam suam, saltem bonitate imperfecta, & subinde ut non sit proprium Dei esse bonum per essentiam.

Ad euidenciam huius difficultatis sciendum est, hic esse sermonem de bonitate actu, quæ solum conueniunt rebus, dum actu habent esse in rerum natura. Suprà autem quaest. 3. artic. 4. disputatione 2. ostendimus, omne productum recipere à sua causa producente non solum existentiam, sed etiam essentiam in actu entitatio sub existentia. Itaque ante productionem, neque essentia erat in rerum natura, neque existentia, sed utrumque accipit esse à causa efficiente, essentia quidem tanquam terminus primarius per se productus, existentia vero tanquam terminus secundarius comproductus ad productionem, in essentia: quare ante productionem neutrum est in actu entitatio, licet essentia verè prædicata essentialia & necessaria tribuamus, quia propositio, qua tribuuntur, solum de notat subiectum suapte natura vnde dicere sibi prædicatum, siue extrema acceperint iam à suis causis essentias, quarum vnam alteri tribuimus siue non, & siue essentia illa existant, siue non existant.

*Redditur
causa.*

Hoc præhabito, idcirco solus Deus dicitur bonus per essentiam, etiam secundo modo ex duobus paulò ante explicatis: quoniam cum existat per suam essentiam formaliter, utique ut ex sua essentia independentè à quocumque alio habet esse in actu entitatio, ita ex sua essentia independentè à quocumque alio habet, quod sit bonus: res vero creata, quoniam essentiam in actu entitatio sub existentia habent dependentè, tum à causa efficiente, à qua talem essentiam accipiunt, tum etiam ab existentia sub qua illam ita accipiunt, non dicuntur bonæ per essentiam suam, sed per participationem à causa efficiente, à qua accipiunt essentiam in actu entitatio sub existentia, & simul dicuntur bonæ per existentiam tanquam per conditionem requisitam, ut sint in actu entitatio, & subinde ut habeant bonitatem actu. Non tamen est negandum res creatas, quando existunt, esse bonas, non solum bonitate existentia, sed etiam, imò multò magis bonitate essentia. Quaestione namque 4. art. 1. disputatione 1. ostendimus, ab essentia, quo ad perfectionem ac bonitatem, superari existentiam. Quando ergo Christus Dominus Matthæi cap. 19. dixit, *Vnus est bonus Deus.* Et Marci 10. ac Lucæ 18. dixit, *Nemo bonus, nisi vnus Deus,* quod multi Patres interpretantur de bonitate per essentiam (per participationem namque ex eisdem Scripturis Sanctis constat, cuncta, quæ Deus fecit, esse valde bona, multòque viros iustos, Sanctos, & bonos esse bonitate morum) tantum voluit significare, solum Deum habere bonitatem à sua essentia, independentè à quocumque alio, à quo illam participet, aut à quo quasi compleatur & dependeat: res vero creatas nullam bonitatem quantumcumque incompletam & imperfectam habere actu, nisi

per participationem à Deo, & dependentè ab existentia tanquam à conditione requisita, ut eam habeat. Vnde Anselmus testimonium Matthæi citatè exponit de bonitate ex se: eò quod solus Deus ex se habeat bonitatem, reliqua vero bonitatem & essentiam habeant per participationem à Deo. Eodem modo exponunt locum illum Hieronymus in illud ad Ephesios 3. *Huius rei gratia flecto genua mea.* Caletinus primus epistola 1. ad omnes Episcopos Gallicæ cap. 5. & alij Patres. Atque in eodem sensu Dionysius 4. cap. de diuinis nominibus ait, *Deum essentia sua & per se esse bonum: alia vero per participationem à Deo.* Ad difficultatem ergo motam dicendum est, solum probare creaturas, dum existunt, partim ab essentia habere bonitatem in actu, dependentè tamen à Deo, à quo illam participant: partim ab existentia, quod tamen non est habere bonitatem per essentiam ad sensum explicatum. Parum differunt ab hac expositione Caietanus hoc loco articulo 4. & Ferrariensis 1. contra gentes capite 25.

QVÆSTIO VII.

De infinitate Dei.

ARTICVLVS I.

Utrum Deus sit infinitus.

POST tractatum de perfectione diuina, conuenientissimè subiicit disputationem de ipsius infinitate. Quæstio verò proposita non est de infinito quoad durationem, neque quo ad quantitatem molis (quæ in Deo non est) sed perfectionis: quare sensus est, utrum Deus quo ad suam essentiam sit infinitè perfectionis essentialis, ac subinde infinitè bonitatis: in his namque, quæ mole magna non sunt idem est aliquid esse maius, & melius, ut Augustinus 6. de Trinitate ca. 8. ait, Infinitum verò non sumitur hoc loco priuatiuè, pro eo quod caret termino, quem sit natum habere: sed negatiuè, pro eo, quod non habet terminum.

Conclusio, nempe Deum esse infinitum, est de fide. Patet ex illo Psalmi 144. *Magnitudinis eius non est finis.* Baruc 3. *Magnus est, & non habet finem, excelsus & immensus.* In symbolo Athanasij à Concilio Florentino in constructione Armenorum approbato, *Immensus Pater, immensus Filius, &c.* In Concilio Lateranensi sub Innocentio 3. cap. firmiter. de summa Trinitate, & fide Catholica. *Vnus solus est verus Deus, immensus & incommutabilis, incomprehensibilis, omnipotens, &c.*

Quamquam pulchritudo & perfectio tot tantarumque creaturarum, quas Deus condidit, maximam quamdam, atque admirabilem pulchritudinem & perfectionem apertè in suo conditore esse testentur, ut latè q. 2. art. 3. explanatum est: plerique tamen credunt infinitatem diuinæ essentia nondum rationibus naturalibus esse demonstratam, sed tantum fide, ut rem certam, teneri. Referam ergo probabiliore rationes, quæ ad hanc conclusionem comprobendam afferri solent.

Prætermissa autem ratione Aristotelis 8. Physicorum, quæ ex æternitate motus nititur probare infinitatem diuinæ essentia, in qua parum probabilitatis esse puto, licet à multis, ut demonstratio defendatur, atque inter alios à Caietano in suo tractatu de infinitate Dei.

Prima ratio est D. Thomæ hoc loco, quæ ex eo, quod

*Quæstio
sensus.*

Conclusio.

Dei esse infinita perfectionis quibus rationibus probetur.

Prima ratio D. Thomæ.

quod esse diuinum non sit esse receptum in essentia aliqua, sed sit subsistens, probat Deum esse infinitum: non tamen puto esse demonstrationem. Eam impugnat Scotus in 1. d. 2. q. 1. Defensionem habes apud Caietanum hoc loco, & Ferrarensem 1. contra gentes cap. 43.

Secunda Gra
guy.

Secunda est Gregorij in prima dist. 42. quaest. 2. articulo secundo, qui in hunc modum argumentatur. Fieri potest, ut motus localis fiat in infinitum Syncategorematicè velocior ac velocior: item fieri potest, ut aliquod calidum fiat in instanti temporis frigidum: sed neutrum esse potest nisi à virtute infinita: ergo in Deo est virtus, & subinde essentia infinita. Consequentia est manifesta, quoniam si aliqui est virtus infinita, maxime est in Deo, in cuius potentia eminenter sunt virtutes & potentia causarum omnium secundarum. Maior autem probatur quia neutrum repugnat, & ob id verumque esse potest. Minor etiam probatur, quoniam iuxta proportionem virtutis actiuae ad virtutem actiuam est velocitas motus: ergo ut motus in infinitum velocior ac velocior fiat, necessaria est potentia infinita. Item iuxta proportionem virtutis actiuae ad virtutem actiuam citius transmutatur aliquid à calido in frigidum: ergo ut calidum fiat in instanti frigidum, necessaria est virtus infinita. Verum neque haec demonstratio credenda est: maior namque non est euidens. Licet enim neutrum illorum repugnet, spectata natura motus praecise, spectataque natura calidi, & frigidi, quibus non repugnat in instanti transmutari vnum in alterum, verumque tamen diceret aliquis esse de numero eorum, quae esse nequeunt ex defectu virtutis agentis, quae quidem illa ratione esse nullo modo probatur.

Tertia Scoti.

Tertia est Scoti in 1. dist. 2. quaest. 1. §. ostensis ignis, quo in loco ita argumentatur. Mundus hic in perpetuum conseruari potest à Deo, ut modò est, ac proinde, quae generantur & corrumpuntur, multiplicari possunt in infinitum, sed Deus modò actu continet eminenter perfectiones illorum omnium infinitorum tanquam fons & origo, à qua possunt emanare: ergo actu est infinitus. Consequentia ex eo est manifesta, quia id, quod actu eminenter continet perfectiones infinitorum, infinitum sanè necessariò est quo ad perfectionem. Hanc rationem fateretur ibidem Scotus non demonstrare: quoniam vnum finitum altioris ordinis eminenter continere potest infinitas perfectiones numero: alioquin sol & quavis alia causa perpetua, à qua successiuè emanare possunt infinita indiuidua, quae eminenter continet (quandoquidem illa producit) esset perfectionis infinita, quod tamen aperte est falsum.

Durandus
aliter ratio-
nem conficit.

Durandus in 1. d. 43. q. 1. aliter in hunc modum conficit eandem rationem, & putat rem ea demonstrari. Deus in infinitum potest producere huiusmodi indiuidua, & ea conseruare cum praecedentibus: ergo est virtutis infinita. Sed neque ita confecta efficax est: secunda enim pars antecedentis euidens est, neque eam probat Durandus: qui namque diceret essentiam & potentiam diuinam finitam esse, diceret Deum solum posse conseruare simul certum numerum, & intra certum spatium & spheram, cui tantum posset esse praesens secundum suam substantiam: neque oppositum demonstratur.

Quarta etiam
Scoti.

Quarta ratio est Scoti vbi supra. §. ostenso proposito, quae ita se habet. Deus est prima causa omnium rerum agens per intellectum: ergo praetelligit actu omnia, quae esse possunt: haec autem sunt infinita: ergo habet actu scientiam infinitorum, & consequenter infinitam, ac proinde habet etiam vim

A cognoscendi infinitam, & essentiam infinitam. Sed neque haec ratio demonstrat. In Christo namque admittimus scientiam actu infinitorum (quamuis eam neget Scotus) & negamus scientiam illam in genere entis esse infinitam, aut ad illam requiri vim cognoscendi infinitam, ut ostendimus 3. Physicor. quaest. 3. de infinito, quod latius explicandum est inferius, q. 12. & 3. parte, dum sermo erit de scientia Christi. Quo loco notandum est, quod cum Scotus (ut paulò ante relatum est) admittat aliquid finitum altioris ordinis posse continere eminenter infinita, quae cursu naturae esse possunt, admittere tenetur, quamuis essentia Dei esset infinita, illa tamen tanquam ratione cognoscendi posse Deum cognoscere vnité infinita, quae in ipso essent eminenter.

B Quinta, in qua plus efficaciae videtur esse, quam in ceteris, colligitur ex D. Thoma inferius q. 45. art. 5. & ad 3. & 1. contra gentes c. 43. cuius haec est vis. Deus produxit ex nihilo aliqua per creationem in hoc vniuerso: ergo habet potentiam infinitam, & subinde essentiam: nam virtus infinita esse nequit, nisi ab essentia infinita. Antecedens ostendimus quaestione 2. art. 3. Consequentia verò probatur, quia quò agens potest producere aliquid ex potentia passiuam magis distante ab actu, eò est maioris potentia actiuae, & iuxta proportionem excessus distantiae talis ad distantiam ab actu, requiritur proportio excessus potentia actiuae ad potentiam actiuam: ut quia frigidum vt octo habet potentiam passiuam comparatione caloris duplo distantem ab actu, quam frigidum vt quatuor, propter duplam resistentiam, requirit agens duplo potentius ad agendum, vt illam reducat ad actum: sed si accrescat in infinitum distantia ab actu in aliqua potentia passiuam propter superadditam resistentiam, semper manebit magis distans ab actu, quod producitur ex nihilo, eò quòd producatur nulla re praesupposita, in qua esset in potentia, atque de cuius potentia educeretur: ergo ad producendum ex nihilo opus est potentia infinita, ac proinde, si Deus produxit per creationem aliquid ex nihilo, habet potentiam infinitam. Confirmatur ratio, quoniam vniuersa natura, licet in ea sint agentia nobilissima quae producunt res multò maioris perfectionis quam sit materia prima, eam tamen producere nequit: quòd non aliunde est, nisi quia materia non potest nisi ex nihilo produci, ad quòd tamen necessaria est virtus infinita, non qualicumque, sed ea, quae ad nullum genus entis sit limitata, quaeque sit prima simpliciter causa, vt ea ratione esse, quòd est effectus maxime vniuersalis, sit à prima causa maxime etiam vniuersali ad sensum explicandum cum D. Thoma quaestione sequenti art. 1. & inferius cum de creatione dicemus. Quamuis enim daretur agens aliquod infinitum, limitatum tamen ad aliquod genus, vt potè calidum infinitum, quod educere posset formam ignis à materia distante ab actu in infinitum syncategorematicè, nihilominus tale agens non posset creare ignem. Obiectiones Scoti in 4. d. 1. q. 1. quas inuenies apud Ferrarensem 1. contra gentes c. 43. & apud Caietanum inferius q. 45. art. 5. ad tertium, non militant contra rationem propositam, vt eam exposuimus. Huic rationi coniunge, quae diximus qu. 2. articulo 3. ad finem rationis quarta, & credo inuenies conclusionem huius articuli demonstratam, si non euidencia mathematica, saltem quantum natura rei patitur. Rationes alias, quibus solet etiam probari eandem conclusio, habes apud Nyphum in libro de infinitate primi motoris, apud Scotum in 1. loco citato, & apud D. Thomam 1. contra gentes c. 43. Quae ceteris

Quinta &
praecipua De-
ui Thoma
ratio.

E

F

articulis huius quæstionis tractat D. Thomas, in A
libris Physicorum explicauimus.

QVÆSTIO VIII.

De existentia Dei in rebus.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus sit in omnibus rebus.

DISPVATIO I.

Deus ex infi-
nitate sua ef-
fentia habet
ut sit ubi-
que.

Deus in om-
nibus rebus
ita presentis
ut secundum
suam substan-
tiam à nulla
earum parte
distet.

DX infinitate atque immensitate diuina
essentia provenit, quod cum in se omni-
nò indiuisibilis sit, nihilominus tota sit
vbique, atque in omnibus rebus: eaque de cau-
sa D. Thomas disputatione de infinitate Dei
disputationem de existentia Dei in rebus appositè
annectit.

Conclusio huius articuli est. Deus ad eum sen-
sum est in omnibus rebus, quo secundum suam
substantiam est illis præsens, hoc est, ab eis, & ab vna-
quaque earum nulla ratione distans. Hanc Catho-
licorum nullus negare valet: eò quod sit manifestè
de fide. Hieremias cap. 23. *Cælum & terram ego im-
pleo, quod à Deo dictum est, ut doceret nihil posse
ipsum latere, qui vbique præsens esset. Idem signifi-
cificat verba illa Sapientia capite 1. Spiritus Domi-
ni repleuit orbem terrarum. Cum enim de maledico
homine præmissum esset, Renum illius testis est Deus,
& cordis illius seruator est verus, & lingua eius audi-
tor, continuo subiungitur. Quoniam Spiritus Domi-
ni repleuit orbem terrarum. Psalm. 138. Quò à facie tua
fugiam? Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero
in infernum, ades. Et Actorum 17. Non longe est ab
vnaquoque nostrum in ipso enim viuimus, mouemur &
sumus. Varia Sanctorum testimonia lege, si placet,
apud Magistrum in 1. distinct. 37. vbi de hac re di-
sputat.*

Deinde probatur conclusio ratione D. Thomæ
3. contra gentes capite 68. quæ, ut statim patebit, re
ipsa parum ab ea differt, quam hoc loco confecit.
Deus in omni re immediatè (id est, sine interuentu
causæ alterius, per quam operetur) creat, & conser-
uat aliquid, ut in substantiis corporis expertibus
ipsas earum naturas, in corporibus verò, materiam
primam: sed omne agens, quod ita immediatè oper-
atur, necessariò est immediatum secundum locum,
& præsens passo: ergo Deus ita est in omnibus re-
bus, ut illis præsens sit secundum suam substantiam,
ab eisque nullo modo distans: atque cum non creet
& conseruet partem vnarum mediante alia, sed singu-
las immediatè, consequens est, ut intimè sit secun-
dum suam substantiam in omnibus rebus, ita ut à
nulla parte distet. Maior constat ex dictis q. 2. art. 3.
Vbi demonstratum est, vniuersitatem hanc corpo-
rum à Deo emanasse primò per creationem, simul-
que materiam concreatam fuisse, eodemque influxu
quo primò suum esse accepit, perpetuò deinceps à
Deo conseruari. Atque eo loco, tum etiam quæstio.
præcedente ostensum est, creare solius Dei esse: de
qua re etiam inferius sermo q. 45. quare si sub-
stantiæ corporis expertes sint admittendæ, cum illæ
non aliter potuerint produci quam ex nihilo, hoc
est, per creationem, sit, ut maior proposita vniuersim
vera sit. Minor verò est Aristotelis 7. Physicorum
cap. 2. & 1. de generatione cap. 6.

Ratio D. Thomæ hoc loco hæc est. Esse creatum
est proprius effectus Dei, cuius proinde Deus est
immediata causa efficiens, non solum quando res
primò esse incipiunt, sed etiam quamdiu postea cõ-
seruantur: non secus ac sol causa est efficiens lumi-
nis in aërem producti, non solum quando primò ab
eo producitur, sed etiam quamdiu postea conserua-
tur: sed omne agens, quod est immediata causa effi-
ciens alicuius effectus, est necessariò præsens, nullò-
que modo distans ab eo: cum ergo esse sit intimum
omnibus rebus, eò quod sit velut forma atque actus
omnium, quæ sunt in rerum natura: sit, ut Deus non
solum sit in omnibus rebus, sed etiam illis intimus
sit. Maiorem probat, quoniam Deus est ipsum esse
per essentiam, & ob id necessarium est, ut esse rei
creatæ sit proprius effectus illius. Minorem verò tes-
timonio Aristotelis 7. Physicorum confirmat.

Ratio hæc solum differt ab ea, quam ex 3. contra
gentes confecimus, in maiori illa propositione: esse
est effectus proprius Dei, non solum quando primò
producitur, sed etiam quamdiu postea conseruatur.
Ut verò eam explicet Caietanus inferius q. 44. arti-
culo 2. & q. 45. articulo 5. intelligenda est de effectu
per se producto, ad modum loquendi Aristotelis 1.
Physicorum cap. 8. textu 76. vbi ita docet: si animal
fiat ex animali, & quoddam animal ex quodam ani-
mali, ut canis ex equo, tunc animal, quod includitur
in cane, non fit per se: quia præerat in equo, ex quo
canis generatur: sed solum esse canis fit per se: natu-
ra namque non intendit per se esse, quod præerat
in materia, sed solum illud esse, quod in ea nondum
erat. Iuxta hunc ergo loquendi modum, illud esse
producitur per se, quod non præerat in eo, ex quo
producitur: illud verò producitur per accidens,
quod in eo iam præerat. Sensus ergo propositionis
D. Thomæ hic est, esse rei creatæ, non hoc aut illud,
sed in commune, vbicumque reperitur, si fit per se
productum, est proprius effectus Dei ab eo solo per
creationem immediatè productus & conseruatus.
In omni autem substantia producta tandem deueni-
endum est ad eiusmodi esse, quod tamquam prop-
rius effectus Dei à solo Deo sit primò productum,
eodemque influxu, perpetuò immediatè conseruetur:
licet enim quando equus ex femine generatur,
causæ secundæ producant per se esse equi, animalis,
aut etiam viuents, quod in equo essentialiter inclu-
ditur, esse tamen in commune non producitur ab
eis per se, quoniam iam præerat in femine atque in
materia, ex qua equus producitur: esse verò mate-
riæ: cum non aliter produci posset, quam ex nihilo,
& per creationem, est proprius effectus Dei, cuius
soli est, rem efficere nullo præsupposito subiecto,
remque ita effectam conseruare. Idem cernitur in
cæteris rebus à causis secundis productis: semper
enim præcedit aliquid, tanquam proprius effectus
Dei, quod sit velut fundamentum, atque subiectum
eius esse, quod causæ secundæ possunt efficere. Ma-
ior propositio ita intellecta parum differt à maiori
propositione rationis, quam D. Thomas 3. contra
gentes confecit.

Quando D. Thomas in hoc articulo asseruit, esse
rei creatæ perinde esse proprium effectum Dei at-
que ignite, siue incendere est proprius effectus
ignis, exemplum hoc ita est intelligendum, ut sit
proprius effectus ignis, vel alterius, in quo ignis
eminenter contineatur. Deus autem, cuius
proprius effectus dicitur esse rei crea-
tæ, in nullo alio eminenter
continetur.

DISPV